

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 1 A
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
Telefoon (070) 333 44 44
Fax (070) 333 40 33
www.szw.nl

Contactpersoon
Doorkiesnummer

Onderwerp Kamervragen van het lid De Wit

Uw brief

Ons kenmerk

Datum

15 augustus 2006,
Kenmerk: 2050617590
SV/V&G/06/70365
15 september 2006

Hierbij zend ik u de antwoorden op de Kamervragen van het lid De Wit (SP) over onaangekondigde controles op samenwonen van AOW-ers.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

(H.A.L. van Hoof)

Bijlage(n): Antwoorden op Kamervragen van het lid De Wit, Kenmerk 2050617590

Ons kenmerk SV/V&G/06/70365

2050617590

Vragen van het lid **De Wit** (SP) aan de staatsecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over onaangekondigde controles op samenwonen van AOW-ers (Ingezonden 14 augustus 2006).

1

Waarom houdt de Sociale Verzekeringsbank (SVB) wederom een controle op samenwonen door middel van een steekproef onder pensioengerechtigden (AOW-ers) en ontvangers van een nabestaandenuitkering (Anw-ers)?¹ Hoeveel fraudegevallen zijn in voorgaande jaren door controle met een steekproef aangetroffen? Hoe groot is de steekproef dit jaar? Wie komen in aanmerking om in de steekproef te worden opgenomen? Wat zijn de kosten van deze controle? Zijn er geen andere middelen om deze fraude op te sporen?

In eerste instantie wordt de leefsituatie van gerechtigden gecontroleerd door jaarlijkse uitwisseling van adresgegevens met de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). De GBA bevat echter niet altijd de meest actuele adresgegevens. Voor de beoordeling of sprake is van een gezamenlijke huishouding is bovendien de feitelijke leefsituatie van belang. Onderzoek naar de feitelijke leefsituatie vereist onderzoek ter plekke en om die reden wordt de gegevensuitwisseling aangevuld met steekproefsgewijze huisbezoeken.

De SVB verricht sinds 1999 jaarlijks steekproefcontroles onder AOW- en Anw-gerechtigden in het kader van haar integrale handhavingsbeleid. Nadat die steekproeven hadden uitgewezen dat er hoog risico bestond op het niet aan de SVB melden van samenwonen met name bij de nabestaandenuitkeringen, heeft de SVB in 2003 en 2004 alle voormalige AWW-gerechtigden die nog niet eerder in de steekproef waren onderzocht gecontroleerd op het niet melden van samenwonen. Uit die steekproeven kwam naar voren dat in 40 van de (via huisbezoeken) 357 onderzochte gevallen betrokkene bleek samen te wonen waardoor er geen recht op nabestaandenuitkering meer bestond. In 2005 is de focus met betrekking tot het controleren van samenwonen verplaatst van de nabestaandenuitkering naar de AOW. In het kader van de AOW is 972 maal steekproefsgewijs gecontroleerd onder alle alleenstaande AOW-gerechtigden die niet in een verzorgingstehuis of verpleegtehuis wonen en niet ouder dan 80 jaar zijn. Daaruit bleek dat 9 personen niet alleenstaand waren. Dit jaar worden onder alleenstaande AOW-gerechtigden én Anw-gerechtigden weer 972 controles gehouden (verhouding 50/50). Naar aanleiding van de uitkomst hiervan zal de controleprocedure worden geëvalueerd. De kosten van de steekproef onder AOW-gerechtigden in 2005 bedragen ongeveer 175.000 euro.

¹ Persbericht ANBO, 8 augustus 2006.

Ons kenmerk SV/V&G/06/70365

2

Is het waar dat vorig jaar 180 bewust frauderende ouderen zijn opgespoord op een totaal van ruim 1 miljoen alleenstaande AOW-ers? Is het waar dat ongeveer 10.000 alleenstaande AOW-ers bezocht moeten worden om twee fraudegevallen aan te treffen?

Ultimo 2005 waren er 1.036.406 alleenstaande AOW-gerechtigden. In 181 gevallen is bij de officier van justitie aangifte gedaan omdat sprake was van een vermoedelijke fraude van minimaal €6.000. Deze fraude wordt niet alleen ontdekt door middel van huisbezoeken, maar ook door gegevensuitwisseling.

Handhavingsonderzoek van de SVB dient er voorts toe andere onrechtmatigheden omtrent de uitkering aan het licht te brengen. Zo heeft de SVB in 2005 in 5.246 gevallen aan AOW-gerechtigden sancties opgelegd ter zake van uiteenlopende onrechtmatigheden, zoals het niet voldoen aan de inlichtingenplicht. De sancties lopen uiteen van het opleggen van boeten of maatregelen tot het geven van waarschuwingen.

3

Waarom kondigt de SVB het huisbezoek niet schriftelijk aan? Is het u bekend dat veel ouderen bang zijn om vreemden, met of zonder legitimatie, binnen te laten vanwege o.a. diefstal? Is er een protocol voor het handelen van de controleurs bij het huisbezoek? Zo ja, hoe luidt dat? Kan het huisbezoek ongemerkt overgaan in een strafrechtelijk onderzoek bij het vermoeden van fraude? Hoe luidt het protocol indien er sprake is van verdenking van fraude?

De SVB kondigt huisbezoeken aan door een mededeling in het halfjaarlijkse periodiek "Uw AOW/Anw" dat alle AOW- en Anw-gerechtigden ontvangen. De ervaring heeft uitgewezen dat na een individuele aankondiging van een huisbezoek onvoldoende inzicht verkregen wordt in de feitelijke leefsituatie.

Ik kan mij voorstellen dat ouderen aarzelen onbekende personen binnen te laten. Een controleur van de SVB moet zich legitimeren, uitleggen waarvoor hij komt en toestemming vragen om binnen te komen. Als betrokkene twijfels heeft over de controleur kan hij bij zijn SVB-vestiging vragen om bevestiging van de identiteit van de controleur. Als betrokkene niet in staat is de controleur te ontvangen kan hij een afspraak maken voor een huisbezoek op een ander tijdstip.

De SVB heeft instructies opgesteld over de wijze waarop huisbezoeken moeten plaatsvinden. Zo schrijven de instructies voor dat de medewerker:

- zich legitimeert;
- de reden van het bezoek mededeelt;
- aangeeft in welke hoedanigheid hij optreedt;

Ons kenmerk SV/V&G/06/70365

- aangeeft dat er een gesprek zal plaatsvinden en dat dit gesprek zal plaatsvinden aan de hand van een formulier;
- de klant erop wijst dat de woning slechts met toestemming van deze mag worden betreden en dat het de klant vrij staat vragen niet te beantwoorden;
- de klant wel een inlichtingenplicht heeft;
- de klant op de mogelijkheid wijst dat de uitkering (gedeeltelijke) geschorst kan worden bij weigering en het niet voldoen aan de inlichtingenplicht;
- de klant benadert met respect voor het individu en behandelt volgens de regels van fatsoen en respect voor de ander, ook als de medewerker fraude vermoedt;
- representatief en goed verzorgd het huisbezoek verricht;
- de vragenlijst (checklist) aan de klant ter ondertekening aanbiedt;
- een verslag met de bevindingen maakt, dat eenduidig is en een duidelijke feitelijke omschrijving van de bevindingen bevat.

Een huisbezoek kan niet ongemerkt overgaan in een strafrechtelijk onderzoek omdat betrokkene op de hoogte moet worden gesteld wanneer sprake is van een strafrechtelijk vermoeden. Bij een strafrechtelijk vermoeden zijn de regels van het Wetboek van Strafvordering (WvSv) van toepassing. Voor een doorzoeking op grond van het WvSv is een machtiging van de (hulp)officier van justitie (in het geval van doorzoeking ter aanhouding) of de rechter-commissaris (in het geval van doorzoeking ter inbeslagneming) vereist. Omdat deze machtiging bij een huisbezoek in het kader van de controle op de AOW/Anw ontbreekt, kan, zonder te voldoen aan bovengenoemde voorwaarden, geen doorzoeking op grond van het WvSv plaatsvinden.

Voor de volledigheid wordt vermeld dat in geval van ontdekking op heterdaad van een strafbaar feit (of in geval van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten) een opsporingsambtenaar bevoegd is de daarvoor vatbare voorwerpen in beslag te nemen en daartoe elke plaats te betreden. Het hier bedoelde "doorschakelen" van controle naar opsporing is alleen toegestaan aan de ambtenaar die is aangewezen als opsporingsambtenaar. Deze ambtenaar kan de situatie ter plaatse "bevriezen" ten behoeve van een rechter of ambtenaar die op grond van een verleende machtiging tot doorzoeking bevoegd is. Ook in dat geval kan dus eerst na een machtiging tot doorzoeken worden overgegaan.

4

Wat is de rechtsgrond om de AOW- of Anw-uitkering van ouderen die weigeren de medewerker van de SVB binnen te laten stop te zetten? Gaat het om een definitieve stopzetting? Zo nee, hoe lang duurt de stopzetting?

Het weigeren van het binnenlaten van een SVB-medewerker heeft niet direct tot gevolg dat de uitkering wordt stopgezet. De SVB moet wel de rechtmatigheid van de uitkering kunnen vaststellen. Als het niet mogelijk is de rechtmatigheid van de uitkering vast te stellen doordat er geen huisbezoek kan worden afgelegd en ook op andere wijze de rechtmatigheid niet kan

Ons kenmerk SV/V&G/06/70365

worden vastgesteld, kan de SVB op grond van de artikelen 17, 17a AOW en artikel 34 Anw de uitkering schorsen, herzien of intrekken.

Bij de AOW-uitkering zal het alleen gaan om het verschil tussen een gehuwdenpensioen en een ongehuwdenpensioen, en niet om intrekking van het recht. Bij een gezamenlijke huishouding in het kader van de Anw zal de uitkering wel geheel worden ingetrokken. De stopzetting is niet definitief. Kan de rechtmatigheid van de uitkering alsnog worden vastgesteld, dan kan de uitkering worden herzien of opnieuw vastgesteld worden.

5

Is het u bekend dat er nog steeds onduidelijkheid onder ouderen bestaat over de uitleg die de SVB geeft aan het voeren van een gezamenlijke huishouding, vooral als er sprake is van een LAT-relatie en/of als er sprake is van verzorging? Kunt u de volgende zin in de brochure van de SVB preciseren: «Hoe meer u voor elkaar zorgt, hetzij financieel, hetzij op een andere manier, hoe eerder u een gezamenlijke huishouding voert».² Hoe verhoudt zich deze zin tot de aankondiging dat de regels voor zorgzame AOW'ers versoepeld zullen worden?³

De SVB besteedt via de brochure over samenwonen en het periodiek "Uw AOW/Anw" aandacht aan het onderwerp samenwonen en maakt zo kenbaar welke factoren van invloed zijn op de beoordeling van de leefsituatie.

De AOW geeft twee criteria voor het voeren van een gezamenlijke huishouding: de gerechtigde heeft zijn hoofdverblijf in dezelfde woning als een ander persoon (huisvestingscriterium) en de betrokken personen geven blijk zorg te dragen voor elkaar door middel van het leveren van een bijdrage in de kosten van de huishouding dan wel anderszins (zorgcriterium). Bij het zorgcriterium gaat het om zorg dragen voor elkaar in de brede zin van het woord: bijvoorbeeld het gebruik maken van de woning of betaling van de kosten van de huishouding, maar ook om verzorging van de huishouding of persoonlijke verzorging. Hoe meer deze elementen aan de orde zijn in een leefsituatie, hoe eerder sprake zal zijn van een gezamenlijke huishouding.

Het persbericht over versoepeling van de regels heeft betrekking op het wetsvoorstel dat ik bij de Tweede Kamer heb ingediend (Kamerstukken II 2005/06, 30666). Het wetsvoorstel vormt een uitzondering op het zorgcriterium. Ondanks het voeren van een gezamenlijke huishouding, wordt onder het wetsvoorstel het ongehuwdenpensioen van AOW-gerechtigden niet gekort als AOW-gerechtigden een gezamenlijke huishouding voeren omdat een van beiden zorg nodig heeft. Zodra dit voorstel kracht van wet heeft, zal de SVB haar brochures op dit punt aanpassen.

² SVB Samenwonen ... of niet?

³ Persbericht SZW nr. 06/030, 17 februari 2006.